

JANUARI 2025

DWANG VERSUS DRAAGVLAK:

JONGEREN OVER HET SMARTPHONEBELEID OP MIDDELBARE SCHOLEN

DR. IMKE E.C. BRUMMER & DR. MICHELLE ACHTERBERG
DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY, EDUCATION AND CHILD STUDIES

Erasmus School of
Social and
Behavioural Sciences

INLEIDING

De zorgen rondom het smartphonegebruik van jongeren worden veelvuldig aangehaald in relatie tot leerprestaties, welzijn en cyberpesten. In de klas blijkt het gebruik van smartphones regelmatig storend te zijn, zowel voor leerlingen als voor docenten. Dit heeft geleid tot een groeiende discussie over hoe scholen het beste kunnen omgaan met smartphonegebruik.

Om deze zorgen aan te pakken, werd door het ministerie van OCW, in samenspraak met verschillende sector-organisaties, besloten dat per 1 januari 2024 mobiele telefoons en andere devices niet meer zijn toegestaan in de klas, tenzij ze educatief worden gebruikt tijdens de les ([Rijksoverheid, 2023](#)).

De wijze waarop deze maatregel werd ingevoerd verschilt per school en soms zelfs per klas. Sommige scholen hanteren een strikt beleid waarbij smartphones de hele dag in een kluis moeten blijven, terwijl andere scholen een flexibeler beleid hebben dat gebruik tijdens pauzes en tussenuren toestaat.

In dit rapport blikken we terug op het eerste jaar van het aangescherpte smartphonebeleid op middelbare scholen met specifieke aandacht voor de beleving van leerlingen. Het rapport biedt concrete handvatten voor het implementeren van jongereninspraak bij het doorontwikkelen van het smartphonebeleid op scholen.

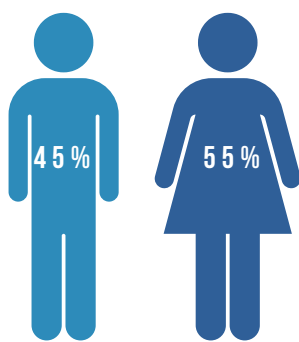
In mei 2024 publiceerde de Radboud Universiteit een rapport over de verwachtingen en eerste ervaringen met het smartphonebeleid op twee scholen. Dit rapport benadrukte de voordelen van duidelijke regels, maar ook de weerstand die kan ontstaan bij leerlingen als zij geen inspraak hebben in de invulling van die regels. Een belangrijke aanbeveling was daarom om jongeren te betrekken bij het opstellen van het smartphonebeleid.

Dit rapport bouwt voort op die bevindingen en biedt een dieper inzicht in hoe jongeren het smartphonebeleid ervaren. Het richt zich op de vraag in hoeverre jongeren inspraak hebben gehad bij de vormgeving van het beleid en hoe dat het draagvlak en de tevredenheid beïnvloedt. Ook wordt gekeken naar de mate van autonomie die jongeren ervaren binnen de verschillende uitvoeringen van het beleid.

Met de inzichten uit dit rapport willen we scholen aanmoedigen om jongeren een stem te geven in de vormgeving van het smartphonebeleid. Allereerst omdat inspraak een belangrijk recht is van jongeren, zoals uiteengezet in het Verdrag Inzake de Rechten van het Kind (VIRK), maar vooral omdat succesvol beleid begint bij draagvlak, en dat draagvlak groeit wanneer jongeren zich gehoord voelen.

HET ONDERZOEK

De onderzoeksgegevens uit dit rapport maken deel uit van de 8e meting van het Samen Uniek Tweelingonderzoek, uitgevoerd tussen 20 mei en 20 juni 2024 door het Leiden Consortium Individual Development (L-CID) in samenwerking met **SO-REBEL Research**. Het onderzoek werd gefinancierd vanuit een NWO VENI subsidie aan Dr. M. Achterberg.

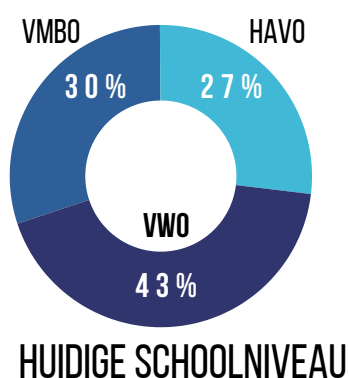

Biologische Sekse

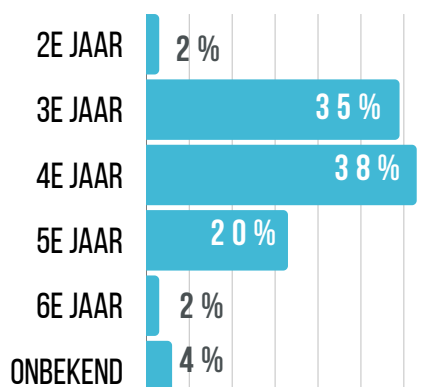
170 deelnemers tussen de 14 en 17 jaar oud vulden de vragen over het smartphonebeleid in. De deelnemers waren woonachtig in 65 verschillende woonplaatsen in Nederland, waarvan 85% vanuit het Westen van Nederland (Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht).

Van de deelnemers identificeerde 99% zich met de Nederlandse etniciteit en 7% gaf meerdere etniciteiten aan, onder andere Marokkaans, Surinaams en Indonesisch. 68% van de deelnemers had minstens één ouder met een afgeronde HBO/WO opleiding.

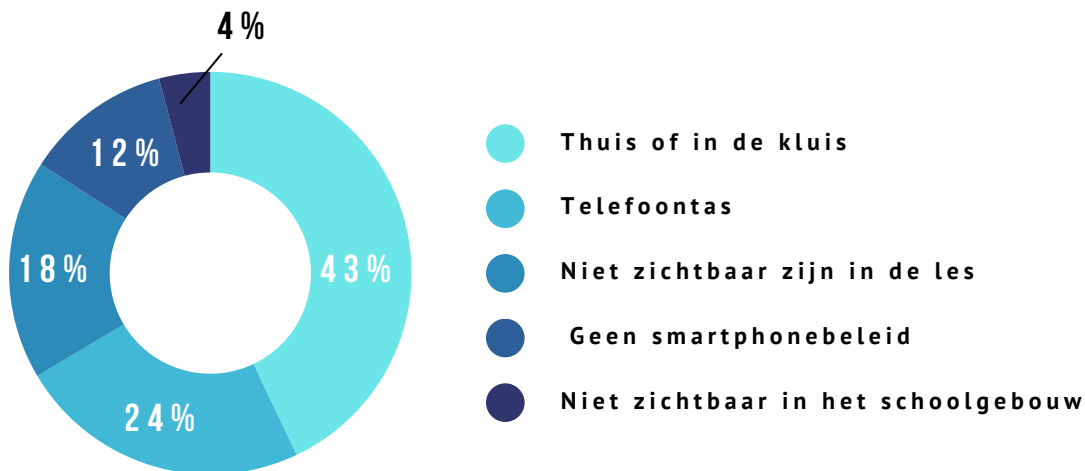
Deelnemers volgden middelbaar onderwijs op VMBO/MAVO, HAVO of VWO (inclusief gymnasium) niveau en zaten voornamelijk in de 3e en 4e klas.

HUIDIGE SCHOOLNIVEAU

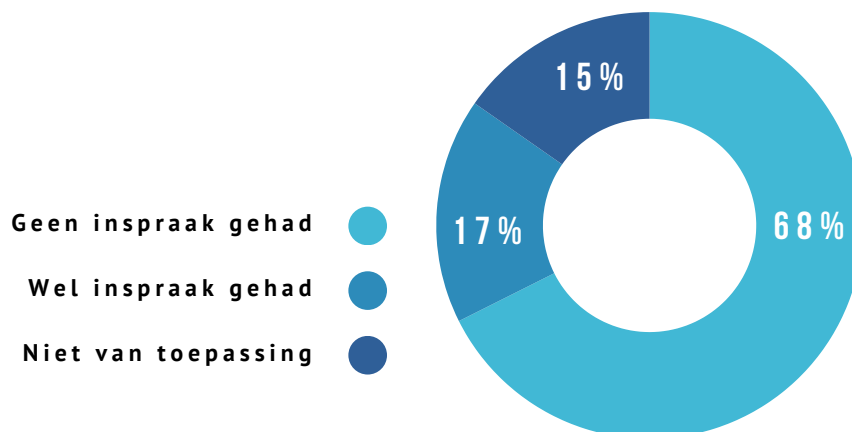

VERSCHILLEN IN SMARTPHONEBELEID

Het aangescherpte smartphonebeleid is op verschillende wijzen geïmplementeerd in de scholen en varieert in de mate van restrictie. De variatie ligt vooral in het toestaan van gebruik tijdens pauzes en de mate waarin de telefoon volledig uit het zicht moet blijven.

JONGERENINSPRAAK SMARTPHONEBELEID

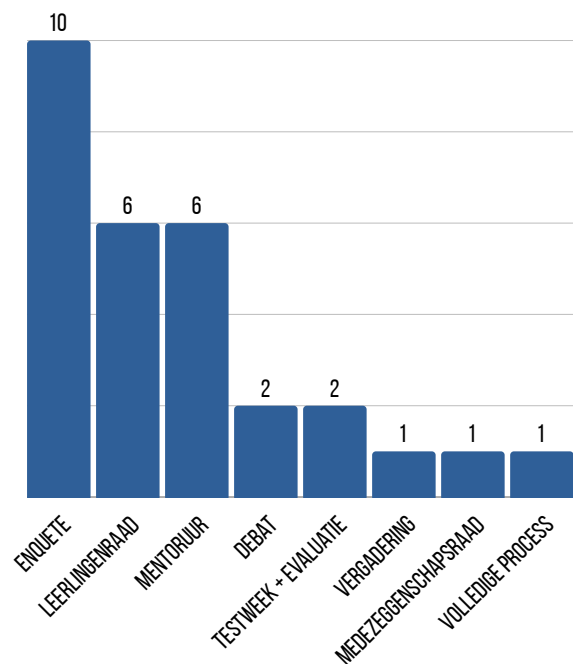

Uit de data blijkt dat het overgrote deel van de jongeren geen inspraak heeft gehad in de vormgeving van het smartphonebeleid op hun school. Slechts 29 van de 170 ondervraagde respondenten (17%) gaf aan dat zij op enige manier betrokken zijn geweest bij de vormgeving van het smartphonebeleid op school. Het merendeel is niet gevraagd mee te denken over de vormgeving van het beleid (68%). Aangezien een deel van de jongeren geen aangescherpt smartphonebeleid op school heeft of de vraag onjuist had beantwoord valt 15% van de respondenten onder 'niet van toepassing'.

VORM VAN INSPRAAK

De manier waarop leerlingen inspraak hadden, verliep voornamelijk via enquêtes (10 jongeren) en formele structuren, zoals de leerlingenraad (6 jongeren). In de onderstaande tabel is te zien op welke wijze jongeren zijn geraadpleegd.

Opvallend is dat slechts één leerling aangaf gedurende het hele proces betrokken te zijn geweest. Deze leerling had bovendien het idee dat de school daadwerkelijk iets deed met de feedback en evaluatie. Dit benadrukt hoe beperkt de betrokkenheid van jongeren is bij de vorming van het smartphonebeleid.

Van de 29 jongeren die mochten meepraten over het beleid gaven 5 leerlingen expliciet aan zich alsnog niet gehoord te voelen, omdat er niets met de input van jongeren werd gedaan.

“Aan het begin van het jaar gingen we (de leerlingenraad waar ik bij zit) met de rector hier over mee in gesprek. Toen waren we eruit gekomen dat de telefoons gewoon in bakken kunnen in lokalen. De MR heeft helaas besloten om volgend jaar een volledig telefoonverbod in te voeren. Daar stonden we buitenspel.”

AUTONOMIE

Als het gaat om regels over smartphones op school, geven leerlingen aan meer tevreden te zijn wanneer ze enige zeggenschap of controle hebben over hoe ze hun telefoon mogen gebruiken. Leerlingen die hun telefoon aan het begin van de les dienen in te leveren of in een telefoontas moeten stoppen geven aan meer tevreden te zijn met de regels. Ook ten aanzien van het thuis en in de kluis beleid zien we enige nuances. Bijvoorbeeld, leerlingen die hun telefoon tijdens de pauzes uit de kluis mogen halen en mogen gebruiken zijn vaak meer tevreden dan leerlingen die hun telefoon de hele dag in hun kluisje moeten laten.

Dit sluit nauw aan aan de **zelfdeterminatietheorie** van Edward Deci en Richard Ryan (2000). Deze theorie legt uit dat mensen gemotiveerder en gelukkiger zijn wanneer aan drie basisbehoeften wordt voldaan: autonomie, competentie en verbondenheid.

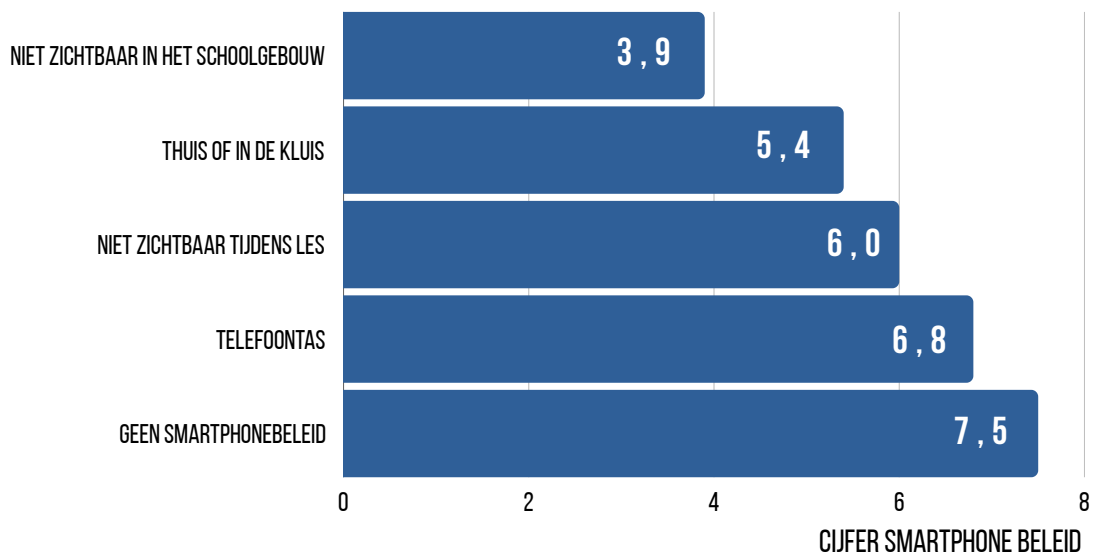

In deze context is voornamelijk een gevoel van autonomie belangrijk. Dat houdt in dat leerlingen een gevoel van controle willen hebben over keuzes die hen aangaan. Wanneer leerlingen zelf kunnen beslissen wanneer en hoe ze hun telefoon gebruiken (binnen bepaalde kaders die zijn opgelegd door de school) voelen ze zich onafhankelijker en autonomer.

Strikte regels zonder inspraak, waarbij alle autonomie is weggenomen leiden vaker tot frustratie, een lager draagvlak en minder tevredenheid.

TEVREDENHEID OVER SMARTPHONEBELEID ...

De tevredenheid van jongeren over het smartphonebeleid hangt af van het type beleid dat wordt gevoerd. Jongeren gaven doorgaans het hoogste cijfer indien er geen sprake was van restrictief smartphonebeleid. Daarna werd beleid waarbij de telefoon alleen niet tijdens de les mocht worden gebruikt als hoogste gewaardeerd. Beleid waarbij de telefoon gedurende de hele schooldag niet gebruikt mocht worden (inclusief pauzes en tussenuren) werd het laagst beoordeeld qua tevredenheid.

... HANGT SAMEN MET DE MATE VAN AUTONOMIE

Uit de gegevens blijkt dat de tevredenheid van jongeren sterk afhangt van de mate van autonomie die zij behouden binnen het smartphonebeleid.

Van alle jongeren geeft **40%** aan tevreden te zijn met het huidige beleid dat gevoerd wordt op hun school. Wanneer we inzoomen op welke jongeren tevreden zijn met het beleid zien we dat jongeren die hun telefoon in de **telefoontas** mogen houden het meest tevreden zijn. **58%** van deze jongeren geeft aan tevreden te zijn met dit beleid.

Wanneer telefoons **niet zichtbaar mogen zijn in de les**, geeft **50%** van de leerlingen aan tevreden te zijn met dit beleid (15 van de 30).

Bij het **thuis of in de kluis-beleid** zien we een duidelijke nuance:

- Gemiddeld genomen geeft **26%** van de leerlingen aan tevreden te zijn met het **thuis of in de kluis-** beleid (19 van de 73).
- Wanneer leerlingen **hun telefoon mogen gebruiken in de pauzes**, is **43%** tevreden (9 van de 21).
- Bij scholen waar de telefoon **niet gebruikt mag worden in de pauzes**, daalt dit percentage aanzienlijk naar slechts **13%** (3 van de 24).

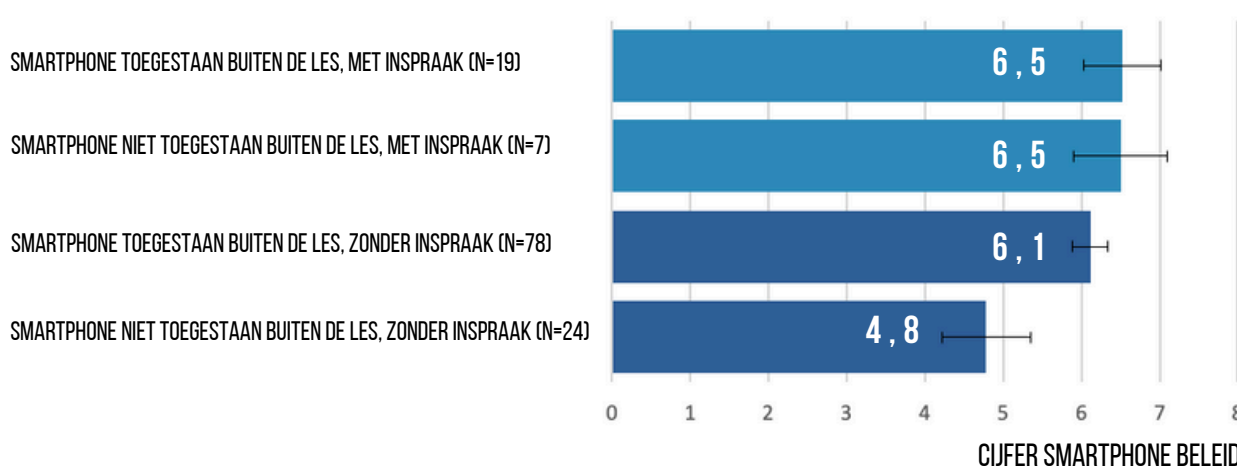
SLECHTS 13% TEVREDEN
BIJ ALGEHEEL VERBOD
(IN DE LES EN PAUZES)

58% TEVREDEN BIJ
VERBOD IN DE LES
(TELEFOONTAS)

TEVREDENHEID EN INSPRAAK

De tevredenheid hangt samen met de mate van inspraak. De 26 jongeren die **mee mochten denken over het type smartphonebeleid** gaven **een hoger cijfer** aan het beleid dan de groep die niet mocht meedenken (102 jongeren).

De mate van inspraak lijkt belangrijker voor de tevredenheid dan het specifieke beleid. Zelfs bij een streng beleid (geen telefoon buiten de les) waarin wel inspraak is geweest is de tevredenheid hoger dan een soepeler beleid zonder inspraak.

SUGGESTIES VAN ONZE JONGEREN

Belangrijk om te vermelden is dat maar een klein percentage jongeren zich zeer negatief uitspreekt over de regels (13%). Het overgrote deel van de jongeren die zich niet kunnen vinden in de vormgeving van het huidige smartphonebeleid doen juist zeer concrete suggesties om dit beleid aan te passen.

De meest genoemde suggestie is om telefoongebruik buiten de les toe te staan. Dit punt komt vooral naar voren bij het beleid waarbij telefoons thuis of in de kluis moeten blijven, met een duidelijke wens om telefoons in de pauzes en tussenuren te mogen gebruiken. Leerlingen ervaren het verbod tijdens pauzes als te strikt, willen graag hun rooster kunnen bekijken of even aan vrienden kunnen vragen waar zij zijn.

Bij mij op school zijn er denk ik niet veel negatieve gevolgen, omdat je hem in de pauzes etc wel mag gebruiken. Je kan dan je rooster of je cijfers nog bekijken en je kan nog digitale contact hebben met mensen. In het algemeen is het grootste negatieve gevolg misschien dat je je rooster niet kan zien als je bijvoorbeeld uitval hebt. Ook kan je niet vrienden of je ouders appen onder schooltijd, wat best wel een probleem kan zijn.

Overigens geven sommige leerlingen juist ook aan dat zij het fijn vinden dat er in de pauzes nu meer ruimte is voor contact met medeleerlingen. Voor de tussenuren wordt wel vaak aangegeven dat zij die tijd zelf willen invullen.

DUIDELIJKHEID EN CONSISTENTIE

Een groot deel van de ondervraagde jongeren vraagt om **duidelijkere regels en strengere handhaving**. Deze suggestie wordt vooral gedaan door jongeren die aangeven dat zij momenteel gebruik maken van telefoontassen of de regel dat telefoons niet zichtbaar mogen zijn tijdens de les. De jongeren geven aan dat onduidelijkheden rondom het beleid leiden tot frustratie of discussies in de klas.

“*Officieel mogen de telefoons alleen nog maar in je tas of in je kluisje. Maar veel kinderen laten hun telefoons gewoon nog in hun zakken. De docenten reageren verschillend over wat kinderen doen met hun telefoons. Maar de meeste vinden het goed als je je telefoon in je zak hebt zitten. Er is geen telefoon tas en we mogen gewoon op onze telefoons zitten in de pauze.*”

Ook wordt er zeer vaak aangegeven dat verschillende leerkrachten niet consistent met het beleid omgaan, waardoor onduidelijkheid ontstaat over het smartphonebeleid en de consequenties van het niet nakomen van de regels rondom het smartphone gebruik.

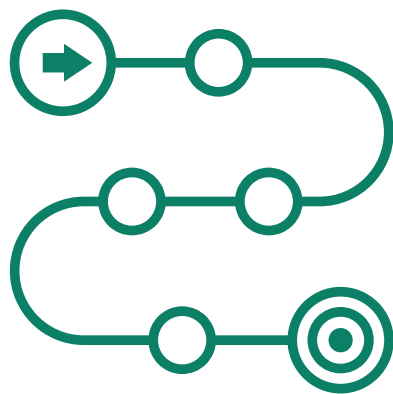
“*De bedoeling is dat elke docent er het zelfde mee omgaat, maar in werkelijkheid gaat elke docent er anders mee om. Bij sommige is het verplicht en bij andere soms verplicht. Bij de ene docent moet je gelijk een gele kaart halen, terwijl bij een ander je nog eerst 3 kansen krijgt of je dan nog de kans krijg je telefoon in de tas te doen.*”

CONCLUSIE & AANBEVELINGEN

Hoewel er enkele inspanningen zijn geweest om jongeren te betrekken, blijft de mate van inspraak rondom het smartphonebeleid enorm laag en vaak beperkt tot eenmalige consultatiemomenten. **Dit wijst erop dat inspraak op veel scholen nog geen geïntegreerd onderdeel is van de beleidsvorming.**

Het gebrek aan structurele betrokkenheid en opvolging kan ertoe leiden dat jongeren zich niet gehoord voelen, wat invloed kan hebben op het draagvlak van het beleid. Scholen die willen werken aan een effectiever beleid moeten de betrokkenheid van studenten versterken en gedurende het hele proces ruimte maken voor jongereninspraak.

Jongereninspraak in combinatie met een goede evaluatie versterken het draagvlak en de effectiviteit van het smartphonebeleid. Door leerlingen een stem te geven, voelen zij zich meer betrokken, wat leidt tot een grotere acceptatie van de regels. Tegelijk zorgt evaluatie ervoor dat het beleid actueel blijft en kan inspelen op veranderende behoeften.

Door middel van de DOEN methode geven wij concrete aanbevelingen voor jongereninspraak bij het doorontwikkeling van het smartphonebeleid op scholen.

JONGERENINSPRAAK

D

COMMUNICEER HET DOEL VAN HET BELEID HELDER

Leg aan leerlingen uit waarom het smartphonebeleid is ingevoerd en op welke manier een verbod kan bijdragen aan een betere leeromgeving. Een duidelijk doel schept kaders voor het beleid en kan helpen om begrip en draagvlak te creëren.

O

INSPRAAK ALS ONDERDEEL VAN HET CURRICULUM

Implementeer inspraakmogelijkheden waar studenten actief meedenken als onderdeel van het curriculum, bijvoorbeeld tijdens mentoruur, als onderdeel van maatschappijleer of als debatonderwerp bij Nederlands. Bespreek samen met de leerlingen hoe het beleid het beste aansluit bij hun behoeften en die van de school.

E

BLIJF REGELMATIG EVALUEREN

Creëer een laagdrempelige manier voor leerlingen om het beleid te evalueren, bijvoorbeeld via (online) enquêtes, een ideeën box of terugkerende evaluatiesessie tijdens mentoruur. Zorg dat deze feedback serieus wordt genomen en, waar mogelijk, transparant wordt verwerkt in beleidsaanpassingen.

N

LAAT RUIMTE VOOR NUANCE EN AUTONOMIE

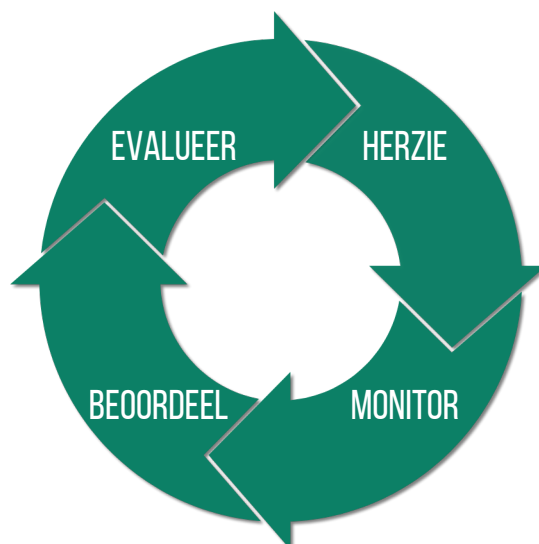
Overweeg beleid dat ruimte biedt voor nuances en enige mate van autonomie, bijvoorbeeld door het toestaan van telefoongebruik in pauzes of tussen de lessen. Dit geeft leerlingen een gevoel van controle en kan het draagvlak en de tevredenheid vergroten.

DOORONTWIKKELEN MÉT JONGEREN

Het smartphonebeleid is bij uitstek een beleid dat je moet blijven doorontwikkelen. Het is een cyclus waarbij jongereninspraak in verschillende fases geïmplementeerd kan worden.

EVALUEER MET VERSCHILLENDE MEETINSTRUMENTEN

Plan periodieke evaluaties waarin zowel de input van leerlingen als docenten wordt meegenomen. Onderzoek niet alleen of het beleid effectief is, maar ook hoe het wordt ervaren. Hiervoor kunnen zowel enquêtes gebruikt worden als mentoruur-gesprekken.

WEES BEREID HET BELEID TE HERZIEN

Pas het beleid aan op basis van de evaluatie en de nieuwe inzichten. Door open te staan voor veranderingen kan het beleid op zo een manier worden vormgegeven dat het aansluit bij de doelen van het beleid en de behoeften van zowel leerlingen als docenten.

MONITOR GEDRAG EN SCHOOLKLIMAAT

Monitor of het beleid bijdraagt aan de gewenste doelen, zoals minder afleiding in de klas en een positiever leerklimaat. Let hierbij ook op eventuele onbedoelde gevolgen, zoals stress of frustratie bij leerlingen of docenten.

BEOORDEEL SUCCESSEN EN LEERPUNTEN

Bespreek de resultaten van de evaluatie, herzieningen en monitoring met de leerlingen en beoordeel gezamenlijk het beleid. Benadruk positieve veranderingen, en bespreek ook de verschillende uitdagingen. Probeer samen op zoek te gaan naar oplossingen.

COLOFON

Auteurs:

Dr. Imke E.C. Brummer & Dr. Michelle Achterberg

In samenwerking met:

Dr. Jana Vietze, Drs. Ruth Frans, Dr. Yara Toenders,
Prof. Dr. Maartje Luijk, Prof. Dr. Nicole Lucassen

Vormgeving:

Dr. Imke E.C. Brummer & Dr. Michelle Achterberg

Contact:

Erasmus Universiteit Rotterdam

t.a.v. Dr. M. Achterberg- achterberg@essb.eur.nl

Financiering:

De totstandkoming van dit publieksrapport is mede mogelijk gemaakt door een Startersbeurs, toegekend aan Dr. Jana Vietze en Dr. Michelle Achterberg en door een NWO VENI subsidie, toegekend aan Dr. Michelle Achterberg.

Bronvermelding:

Brummer, E.C. & Achterberg, M. (2025). *Dwang versus Draagvlak: Jongeren over het smartphonebeleid op middelbare scholen*. Open Science Framework. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/T5GMH>

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij de auteurs. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

**Erasmus School of
Social and
Behavioural Sciences**

